

PETAR RUNJE

AMBROZ KACITIĆ IZ DUBOVICA RODOM KOLUNIĆ JAVNI BILJEŽNIK

Petar Runje
Zadar

UDK: 930.22:003.349.1:929 A. Kacitić
Izvorni znanstveni rad
Ur.: 1988-04.10

Na temelju arhivskih podataka iz Rapskog arhiva (Historijski Arhiv u Zadru), autor donosi šestoricu svećenika koji su imenovani javnim bilježnicima u Rabu od godine 1503. do 1506. Među imenovanima spominje Ambroza (Broza) Kacitića iz Dubovika (Bužani-Lika), prepisivača glagoljskog zbornika iz godine 1486. poznatog pod nazivom »Kolunićev zbornik«, te mogućnost da je B. Kacitić u nekoj vezi s našim glagoljskim tiskarama (Kosinj-Senj).

Svaki novi podatak o našim marnim starim piscima iz srednjega vijeka, pogotovo o onima kojima često znamo samo ime i djelo što su ga napisali ili prepisivali, vrijedan je pažnje. Svrha je ovog članka donijeti jedan novi podatak o prepisivaču glagoljskih zbornika, koji je M. Valjevac prigodom objavljivanja nazvao »KULUNIĆEV ZBORNIK«, a čuva se u Arhivu JAZU, Zagreb.¹⁾

Jedine dosadašnje podatke o prepisivaču ostavio je sam prepisivač u bilješci u samom djelu. U njoj stoji: »i se k'nige i siju rubriku pisahó ě Brozó žakanó budući u redu e(va-nj)(e)lskomó z' Bužanó ot Kacitićó z Dubovika plemenom Kolunićó.«²⁾

Prema dosadašnjem znanju ovo je i jedini poznati podatak o životu Broza Kacitića.

Prelistavajući prije nekog vremena spise rapskih bilježnika, zapazio sam imena nekoliko ljudi koji su u Rabu dobili pravo na bilježničku službu, a nisu bili Rabljani.

1. Cfr. M. VALJEVAC, *Kolunićev zbornik*, Izd. JAZU, Zagreb 1892.

2. VJEKOSLAV ŠTEFANIĆ, *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske Akademije*, Sv. II, Zagreb, 1970 (str. 15-18)

Rapskoj obitelji de Dominis dodijelio je car Sigismund pravo da imenuje javne bilježnike i ona se tim pravom služila dugo vremena. Isti privilegij imale su i neke druge obitelji, tako npr. i rapska obitelj Nimira.³⁾ Bilježnici su imali svoje obveze i svoje privilegije, a prigodom polaganja ispita i dobivanja privilegija obećavali su vjernost rimskom caru i vjerodostojnost spisa koje su pisali ili u svojim kancelarijama prepisivali i sastavljali.

Čini mi se osobito zanimljivim da je dosta javnih bilježnika, koji su podrijetlom bili iz nekoga drugog kraja, u Rabu steklo pravo na bilježničku službu.

Ovdje spominjem nekoliko imenovanih bilježnika u Rabu kao ilustraciju cijeloga pitanja, jer se dobiva dojam da bi se sustavnim istraživanjem bilježničkih arhivskih spisa još uvijek mogao otkriti pokoji vrijedan podatak o našim značajnim ljudima i glagoljašima.

U tri godine (1503-1506) zapazio sam šest imenovanih javnih bilježnika koji su inače bili svećenici i nisu živjeli ni radili na Rabu. Navest ću najosnovnije podatke o imenovanjima. Budući da su zanimljivi i toponimi tj. mjesta iz kojih su bili ti ljudi i crkve u kojima su neki od njih služili, nadam se da će sami podaci biti vrijedni za daljnja istraživanja.

Posebno je potrebno naglasiti da su svi više-manje iz područja Bužana (Lika). Svi su odreda svećenici. Nije li to neki znak nemira u zaleđu i predznak opasnosti da će uskoro nastati haranje. Zato se možda i osjetila potreba da narod pred javnim bilježnicima pravi svoje oporuke i slično.

20. prosinca godine 1503. u Rabu je imenovan javnim bilježnikom svećenik Matej Schlavich (Sklavić), sin pokojnog Marka iz Novalje, inače kapelan u Novalji rapske biskupije. Imenovao ga je javnim bilježnikom »Georgius Nimireus olim spectabilis dni. Cristofori Dei et Sacro Sancte aplice. sedic gra. Sacri lateranen. Palatii et regalis aule ac Imperialis Consistorii Comes Palatinus«. Dalje se u dokumentu navodi da je taj privilegij dobio Juraj 1. studenoga 1494. od papinskog legata Franje Picholominija, kardinala rimske crkve sv. Eustahija, izdan u Firenzi.⁴⁾

6. prosinca godine 1504. Nikola de Dominis, sin Ivana de Dominisa, imenuje i kreira javnim bilježnikom svećenika VITU DRAGOJEVIĆA iz Like, sina pok. Jurja plemena Mogorovića, »ad presens plebani chastrī Snglūn ecclesie Sancte Dominice«. ⁵⁾ Dokument je napisao u svojoj bilježničkoj kancelariji javni bilježnik Juraj Šegota, za kojega znamo da je također rodom iz Bužana i da je dobro poznao glagoljicu i hrvatski. Među svjedocima nazočnim prigodom ovoga imenovanja nalazi se među ostalima i svećenik Xorich iz plemena Mogorovića i aktualno je »plebano Sancti Doimi de villa Trsne in partibus Busane«. ⁶⁾

Nadam se da će se i ovaj toponim moći identificirati s mjestom Trzno i registrirati jedan sakralni objekt (crkvu) pod do sada neuočenim titularom sv. Dujam.

5. travnja 1505. Ivan de Dominis kreira javnim bilježnikom časnog muža, svećenika Šimuna Bersoticha, sina »Ser Bernardi de castro Ottociensi«, koji je tada bio kapelan čas-

3. MIROSLAV GRANIC, *Privilegij cara Sigismunda rapskoj obitelji Dominis iz godine 1437.* u RADOVI, *Razdio društvenih zna nosti* (9), 1980/1981. Zadar, 1982 (str. 53-62). Za obitelj Nimira vidi ovdje u tekstu gdje se navodi da su dobili privilegij u Firenci.

4. HISTORIJSKI ARHIV ZADAR (unaprijed HAZ), *Rapski Arhiv* Kutija 6 (20. XII. 1503).

5. HAZ, *Rapski Arhiv*, Kutija 6 (6. XII. 1504.)

6. HAZ, *Rapski Arhiv*, Kutija 6 (5. IV. 1505). U popisu lokaliteta u srednjovjekovnoj Lici »Trzano« navodi ANDELA HORVAT, i »O srednjovjekovnoj umjetnosti Like«, u ARHEOLOŠKA PROBLEMATIKA LIKE, *Znanstveni skup Otočac*, 22-24. IX. 1974 Split, 1975. (str. 130). Toponim se nalazio u blizini Donjeg Kosinja, ali je tamo crkva posvećena sv. Jeleni. Ovdje se navodi crkva sv. Dujma, pa vjerojatno postoji i drugi lokalitet »Trsno«, ili uz sv. Jeleni i neka druga crkva.

nog gospodina biskupa Vincencija Trogiranina, i ujedno trajni komendator opatije sv. Jurja biskupije senjske.⁷⁾ Dokument je napisan u rezidenciji gospodina Jakova de Dominis, sina pokojnog Andrije, rođaka gospodina Ivana de Dominisa. K tomu je nazočan kao svjedok »Excelentissimo artium medicine doctore dno. Johannes Alovio de Napoli salariato a commune«, i gospodin Jakov i drugi pozvani svjedoci.⁸⁾

Godine 1505. imenovana su dva nova javna bilježnika, i to od gospodina Ivana de Dominisa, sina Andrije Dominisa. 8. prosinca 1505. imenovan je svećenik Ivan, sin pok. magistra Pavla »fabri de Buxane ex villa Chonie (lokalitet nije u cjelovitosti čitljiv m.op.) capelanus Magnifici ac potentis dni. d. Comitis Angeli de Frangipanibus Segne Modrusie ect«. Dokument je napisan u kući gosp. Lovre »de Pacifico«, koji je i sam nazočan kao svjedok i još gospodin Kristofor »de Signa«, pok. Ivana, rapskog plemića, i sudac »Georgio dicto Bosgnach de Montanea« i drugi pozvani svjedoci.⁹⁾ U istom dokumentu navodi se i svećenik Ambrozije, koji je također imenovan javnim bilježnikom, a to isto imenovanje bilježnik je ponovio u posebnom kraćem spisu, koji je za našu problematiku posebno vrijedan pažnje i interesa.

Sa strane kratkoga bilježničkog zapisa stoji kratak zapis »Pro presbitero Ambrosio Chacitich«. U samom dokumentu navode se o njemu i opširniji podaci. Pred imenovanjem, tj. Ivanom de Dominisom, nalazi se klečeći i moli »venerabilis dnus. pbr. Ambrosius qu. Thomasi Chacitich de Dubovicho ex partibus Buxane«. ¹⁰⁾ Dokument je napisan također u kući gospodina Lovre de Pacifico i pred drugim svjedocima.

Iz ovog dokumenta doznajemo nekoliko vrijednih pojedinosti o Brozu (Ambrozu) Kacitiću iz Dubovika. Najprije iz ovoga doznajemo da je pisac »Kolunićeva zbornika« Broz, koji je godine 1486. još bio đakon, u međuvremenu postao svećenik. Pravo je prezime Brozu Kacitić, a potječe iz plemena Kolunić. Brozu je godine 1505. već preminuo otac Tomaš. Zatim je postao javni bilježnik.

Budući da je Broz Kacitić postao svećenik, ovdje ću donijeti jedan sitni podatak koji se može vjerojatno odnositi na našega Broza. Naime godine 1490. na jednom javnom bilježničkom spisu u Rabu navodi se i ovaj kratki podatak: »Die mercurii XXIII mensis septembris 1490..., presentibus presbiter Ambrosio capelano mali vicini de Montanea et Matheo...«. ¹¹⁾ Spomenuti dokument o imenovanju Broza javnim bilježnikom, kao i ovaj drugi, pisao je rapski javni bilježnik Juraj Šegota, koji je i sam bio iz Bužana. Nije li on, kao dobar poznavalac svojega kraja, selo ili sela »Mala Vasa« u Buškoj župi u duhu onovremenoga latinskoga jezika, pokušao nepotpuno prevesti, i tako smo dobili toponim »Mali vicini«. ¹²⁾ Ovo je doduše samo pretpostavka, ali čini mi se da bi mogla biti i jedan

7. HAZ, Rapski Arhiv, Kutija 6 (5. IV. 1505). Ovim podatkom imamo još jednog komendatora sv. Jurja pokraj Senja na početku 16. stoljeća.

8. HAZ, Rapski Arhiv, Kutija 6 (5. IV. 1505).

9. HAZ, Rapski Arhiv, Kutija 6 (8. XII 1505). *Budući da lokalitet »Choni...« nisam mogao pročitati, a radi se o još tri do četiri slova, ovdje ću samo pokušati kao moguće čitanje staviti »Choniedripe«, nije li to ipak lokalitet Konje Brdo u Bužanima? U dokumentu se navodi da je svećenik Ivan kapelan Anža Frankopana, onda ovdje navodim još jedan arhivski podatak koji godinu dana ranije spominje svećenika Ivana, također oslovljena kapelan Anža Frankopana. Nije li to isti čovjek? Naime 7. travnja 1504. plemeniti muž Marko pok. Petra »de Posedarge« iz zadarskog distrikta imenuje svojim zakonskim predstavnikom svećenika Ivana, kapelana kneza Anža Frankopana, u sudskom procesu što ga ima s kapetanom Senja, neka predstuje pred ovlaštenim sucima delegatima, i to pred svećenikom Blažom Juanolićem, nadsvećenikom Senja, Blažom Baromićem i Jurjem Cirkovićem, senjskim kanonicima. Cfr. HAZ, Rapski Arhiv, Kutija 6 (7.IV.1504). Poznata su nam imena nadsvećenika i kanonika senjskih i iz drugih izvora. U ovom se dokumentu još navodi da je svećenik Ivan »plebanus opidi Ribnich in paribus Sclavonie«.*

10. HAZ, Rapski Arhiv, Kutija 6 (8. XII. 1505).

11. HAZ, Rapski Arhiv, Kutija 6 (23. IX. 1490).

12. Cfr. termin »vicinus« u LEXICON latinuitatis medii aevi Jugoslavice, Vol. II, Zagreb, 1978.

novi vrijedni podatak o našem Brozu, koji je iza svojega ređenja vršio službu kapelana u Buškoj župi. On je đakon godine 1486., prema ustaljenoj praksi iza nekoliko mjeseci u đakonskoj službi pristupilo bi se svećeničkom ređenju. Novo zaređeni svećenici dodjeljivali su se kao kapelani pomoćnici župnicima (župniku) na izvjesnoj župi.

Dva mjeseca iza imenovanja Broza (Ambroza) Kacitića, iz Dubovika u Bužanima, imenovao je Ivan de Dominis u Rabu 19. veljače 1506. javnim bilježnikom svećenika Jurja Radovanića, sina pokojnog Martina iz sela »Buchi« Buci, iz područja Bužani u mo-druške biskupije.¹³⁾ Javnu ispravu napisao je Juraj Šegota u njegovoj kancelariji uz nazočne svjedoke.

Za sve ove novoimenovane javne bilježnike u dokumentima se navodi da su karakterna i uzorna vladanja i da su sposobni za bilježničku službu.

Imamo još nekoliko vrijednih podataka o imenovanjima javnih bilježnika, i to iz različitih mjesta, kao što je npr. jedan iz Nina i Karlobaga (Scrisie), kao i neki redovnici koji su dobili pravo na bilježničku službu, a nisu iz Raba, u Rabu su postali javnim bilježnicima. No kako nisu u nekoj vezi s našom temom, ne želim ih navoditi. Ova nam spomenuta imenovanja pokazuju i potvrđuju vezu između otoka Raba i Like – posebno Bužana. Svećenici glagoljaši ovim se pokazuju kao stručni i visoko obrazovani ljudi.

Pokojni profesor Vjekoslav Štefanić pokazao je da je Broz Kacitić iz plemena Kolunić, iz sela Dubovika, znao vrlo dobro uz glagoljicu i ćirilicu bosanskog tipa. Čini se da bi smo na temelju ovog imenovanja mogli tvrditi da je on dobro poznao i latinski jezik.

Ovim novim podacima Broz nam postaje još zanimljivija osoba, a možda i zaista jedan od mogućih sudionika u »crnoj industriji« – tiskarstvu.

Summary

On the basis of archival notes of the Archives of Zadar, relative to the City of Rab, the author names six priests were appointed notaries public from A.D. 1503-1506.

Among them we find the names of Ambroz (Broz) Kacitić from Dubovik (Bužani – Lika), as copiers of the glagolithic Codex of the years 1486., known under the name of »Kolunićev Zbornik«, which is kept in the Archive JAZU in Zagreb.

We know that Ambroz (Broz) Kacitić from Dubovik, form the Kolunić stirps, after the forementioned job, became a priest and, in 1505, became, also, a notary public.

13. HAZ. *Rapski Arhiv. Kutija 6 (19.II.1506).*